

DE GROTE WATERNAVEL

Tijdens een veldbezoek aan een boomkikker-telgebied in het Zeeuwsvlaamse Retranchement, maakten we voor het eerst kennis met de grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*). Hoewel het plantje in eerste instantie oogt als een fraai en onschuldig oeverplantje heeft hij inmiddels een beruchte reputatie.

dekens vormen probleem

De grote waternavel werd in het verleden verkocht als vijverplant. Hoewel afkomstig uit Zuid-Amerika, lijkt hij zich in Nederland ook goed thuis te voelen, vooral in wat voedselrijkere wateren. Sterker nog, op veel plaatsen groeit hij tegen de klippen op en is met recht een plaagorganisme te noemen. De plant vormt namelijk drijftillen door vanuit de oeverlijn het wateroppervlak te koloniseren met dikke groeistengels. Waarna hij een soort deken over het water vormt. Gevolg is dat het oppervlak van het water volledig afgesloten kan worden, waardoor in het water zuurstofloosheid optreedt, met alle gevolgen voor waterorganismen van dien. In Engeland heeft zelfs de scheepvaart last van de plant en vormt hij een probleem voor de afwatering van het oppervlaktewater. Het is nog niet duidelijk wat het effect is van deze plant op het voorkomen van amfibieën. Het lijkt ons dat onder een dikke deken van grote waternavel nauwelijks leven mogelijk is voor amfibieën en hun larven. Bovendien wordt het doen van waarnemingen in zo'n geval vrijwel zeker onmogelijk.

hoe ziet hij er uit

De grote waternavel is te herkennen aan de 4-10

centimeter grote bladeren, die min of meer rond lijken en waarbij de bladsteel in het midden is geplaatst als bij een paraplu. Het blad is vijflobbig en aan één kant diep ingesneden tot aan de bladsteel. In de nazomer steken de bladeren zo'n 10-30 cm boven water uit, waarbij de groeistengels tot meer dan 0,5 centimeter dik kunnen worden en over de grond en het wateroppervlak kruipen. Op de knopen van de groeistengels zit bij elk blad een bosje met wortels. Jonge exemplaren kunnen eventueel worden verward met onze inheemse waternavel. Deze is echter veel kleiner, heeft een blad dat echt rond en niet ingesneden is en groeit op het land of in drasse bodem en nooit in het water.

De grote waternavel is in de Flora- en Faunawet aangewezen als soort waarvoor een plant- en uitzaaiverbod geldt, alsmede een bezits-, handels- en vervoersverbod. Daarmee is hij de enige plant met deze status in Nederland!

hark

De enige manier om van deze plant af te komen is om hem handmatig of machinaal te verwijderen. Dit gaat relatief eenvoudig, bijvoorbeeld met een hark, omdat het een drijvende plant is die niet in de bodem wortelt maar als het ware aan de oever en aan andere oever- en waterplanten 'hangt'. Het verwijderen van de planten moet echter secuur gebeuren, omdat de stengels makkelijk breken. De op deze manier ontstane stekjes drijven op het wateroppervlak en kunnen zich eenvoudig ergens anders vestigen. Het is dus zaak om na het verwijderen van de grote massa, deze locaties

*De grote waternavel breidt zich uit via groeistengels. Binnen korte tijd kan hij zo het hele wateroppervlak bedekken.
Foto: Axel Groenveld*

regelmatig te controleren, waarbij nieuwe groeistengels direct verwijderd moeten worden. Op deze manier is de schade binnen de perken te houden. Mocht je de grote waternavel in je telgebied tegenkomen, meld dit dan in ieder geval aan de beheerder of aan het waterschap.

Waarschijnlijk zullen we nooit helemaal van de grote waternavel af komen. Maar er is hoop. Als rechtgeaarde Zuid-Amerikaan is hij niet echt winterhard. Dus nu maar hopen op een ouderwetse elfstedenwinter.

VROEDMEESTERS IN ARTIS

Axel Groenveld

Vanwege het 370 jarige lustrum van de Universiteit van Amsterdam werd op maandag 2 september een avond-picnick georganiseerd in de dierentuin Artis. Een gezellige aangelegenheid, die vooral interessant werd na het invallen van de duisternis.

klokkenspel op de savanne

Toen ik na het invallen van de duisternis bij het uitvliegen van de kwakken stond te kijken. Hoorde ik in de verte een voor mij vertrouwd geluid. Op mijn gehoor afgaand belande ik op de "Afrikaanse

geschiedenis

Via Willem van der Waal, frequent bezoeker van Artis, heb ik kunnen achterhalen dat er in 1991 'enkele potjes' met larven zijn leeggekieperd in de verschillende vijvers van Artis. Het loslaten is zo ongeveer in de stijl van de roodwangschildpadden gegaan: "Wil je het dier niet meer in huis, laat het dan maar in Artis los". Niet echt de bedoeling dus. Alleen de vijver in de tuin van de directeur bleek te voldoen. Hier werden vanaf 1996 regelmatig enkele roepende padjes gehoord. Van daaruit is de rest van

*Mannetje
vroedmeesterpad
met eisnoeren.*

Foto: Gerard Smit

savanne". Een nieuw aangelegd terrein van vier hectare dat sinds twee jaar is ingericht, maar pas dit jaar officieel in gebruik is genomen.

Hangende over de railing kwam mij een koor van vrolijk klinkende belletjes tegemoet. Zo op het eerste gehoor geproduceerd door minimaal 25 vroedmeesterpadjes. Ik had de fluittoontjes van de padjes natuurlijk wel eens eerder gehoord in Zuid-Limburg en het buitenland, maar zo'n groot koor als hier had ik nog niet meegemaakt. Het vriendelijk klinkende klokkenspel bleef maar aanhouden. Na een kwartier ben ik via de roofvogelgallerij, waar de Afrikaanse grijze oehoe, met zijn trombone-spel tegen het monotone 'ge-oehoe' van zijn Europese neefje zat in te blazen, naar de feesttent vertrokken. Hier klonken de geluiden aanzienlijk minder liefelijk.

de tuin gekoloniseerd. Dit jaar zijn ook voor het eerst mannetjes met eisnoeren gezien.

De aanleg van de savanne en de wolvenvallei heeft de verspreiding pas goed op gang gebracht. Vooral de savanne, met zijn waterpartijen en rotsformaties voldoet nog steeds uitstekend. De dieren weten blijkbaar aan de aandacht van de kroonkranvogels, stokstaartjes en hoornraven te ontsnappen.

geklungel

Amsterdam is niet de enige stad met een uitgezette populatie vroedmeesterpadden, ook Utrecht, Almere, Den Haag en zelfs Maastricht, kent bloeiende, maar onnatuurlijke populaties. Het uitzetten van deze beschermde beestjes in tuinvijvers is overigens verboden en ook niet echt een aanrader. De burens vinden het 'liefelijke geklungel' vaak aanzienlijk irritanter dan de vijverbezitter zelf.